

з кластерного розвитку): <http://www.sme.ukraine-inform.org.ua>.

9. www.incon-conference.org.ua/download/files/Sokolenko_dok.pdf.

10. http://www.rusnauka.com/20_PRNiT_2007/Economics/23849.doc.htm.

Рецензент: д. е. н., професор Павлов В. І.

УДК 338:075(477)

РИНОК МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ РЕГІОНУ ЯК ОБ'ЄКТ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ

**З. В. ЮРИНЕЦЬ
Б. М. МАКСИМІВ**

У статті розглядається стан та проводиться оцінка ринку молочної продукції Львівської області. Окреслюються напрями вдосконалення інноваційної діяльності в молокопродуктовому підкомплексі АПК досліджуваного регіону.

In the article the state is examined and the estimation of market of suckling products of the Lvov area is conducted. Directions of perfection of innovative activity are outlined in a milkprodukt subcomplex APK the explored region.

Ключові слова: інноваційний процес, інноваційне управління.

Слід зазначити, що економічна криза минулих років значно загальмувала інноваційний розвиток економіки України. Різне використання бюджетного фінансування науково-технічної сфери, відсутність коштів у більшості підприємств призвели до різкого зниження впровадження у виробничу діяльність результатів наукових розробок та заходів з оновлення виробництва. Лише за 1996 – 2001 рр. кількість створених зразків нових типів техніки зменшилась в 1,9 рази.

©Юринець З. В. - к.е.н., доцент кафедри менеджменту ЛНУ ім. І. Франка;

©Максимів Б. М. - аспірант кафедри менеджменту ЛНУ ім. І. Франка.

Скоротилось більше, ніж у 2,3 рази впровадження у виробництво нових технологічних процесів, у тому числі ресурсозберігаючих та безвідхідних технологій – більше, ніж у 2,2 рази. З року в рік зменшується кількість зразків нових приладів в електронній промисловості, приладобудуванні, контрольно-вимірювальної апаратури, тощо. Не передбачається суттєвих зрушень у зазначеній сфері і в 2008 році. А кошти, які спрямовуються на розвиток наукових досліджень у проекті Державного бюджету на 2008 рік є надто мізерні.

Розробці теоретичних та практичних аспектів проблем управління науково-технічною сферою, фінансування інноваційних процесів і впровадження нових розробок присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Це, зокрема, праці Н.С.Белінські, В.Пабат, Й. Шумпетера, Х. Барнета, Р. Фатхутдінова, В. Василенка, М. Пашути, Д. Черваньова. Вони висвітлюють питання сучасної теорії інноваційної діяльності, умов взаємозв'язку інновацій, науки і техніки, розвитку інноваційної діяльності підприємств, державне регулювання інноваційних процесів та ін [1-5].

Недофінансування науково-технічної сфери негативно впливає на використання інтенсивних чинників виробництва. Порушення циклу “наука – техніка – виробництво” гальмує технічне переозброєння виробництва, його модернізацію та застосування високопродуктивного обладнання. В результаті зростає число збиткових підприємств, зменшується рентабельність виробництва. Рівень продуктивності праці в 2005 році знизився на 42 відсотки, в тому числі у промисловості – на 21%, сільському господарстві – більш як у 2 рази. Посилюється незбалансованість відтворювальних пропорцій, зростають цікаві та структурні диспропорції. Економічне зростання за таких умов неможливе.

Інтеграція України у Європейське співтовариство вимагає того, щоб її економіка працювала за принципами світового ринку, а вітчизняним підприємствам необхідно забезпечувати високу, на рівні світових стандартів, якість продукції, низьку собівартість, отже, і високу конкурентоспроможність на ринках споживача.

За останні роки у розвитку ринку тваринницької продукції України відбулися позитивні зрушення в ринкових підходах

до вибору форм господарювання, в поліпшенні міжгалузевої взаємодії сільського господарства, переробної та харчової промисловості, їх фінансуванні, інвестуванні та оподаткуванні. Але виробництво і споживання продовольства в Україні залишається поки що недостатнім і не відповідає біологічним нормам. Очевидною є необхідність більш прискореного розвитку виробництва і переробки тваринницької продукції в країні.

Проте, все більше загострюються проблеми подальшого просування в напрямку інтенсифікації виробництва, які неможливо вирішити без активізації інноваційної діяльності, що полягає у створенні прогресивних технологій та освоєнні нових видів продукції.

Доцільно більш ґрунтовно розглянути власне регіональну проблематику розвитку інноваційної діяльності в молокопродуктовому підкомплексі АПК, що й є метою даної статті.

Складовою продовольчого ринку України, причому органічно вплетеною в його структуру, є ринок молока та молокопродуктів.

За визначенням Н.С. Белінські [2,с.48] ринок молока і молочної продукції – це система товарно-грошових відносин між виробниками сировини (молока) і кінцевої продукції (продуктів його переробки) та її споживачем, завдяки якій шляхом здійснення актів купівлі-продажу реалізується право на власність товарів, характерних для даного ринку.

В. Пабат [3,с.33] наводить таке визначення ринку молока та молокопродуктів – це сукупність обмінних відносин, за допомогою яких здійснюється виробництво, реалізація, споживання молока та продуктів його переробки.

На основі критичного аналізу існуючих підходів до трактування поняття “ринок молока і молочних продуктів”, а також врахування сучасного стану його розвитку в Україні пропонуємо визначати ринок молока і молокопродуктів як сферу товарного обміну, що об’єднує товаровиробників і споживачів, а також сам процес обміну, тобто сферу транспортування, зберігання, торгівлі, сервісу.

Сутність ринку молока і молокопродуктів як економічної категорії слід розкривати через аналіз його основних характеристик: соціально – економічну специфіку товару; оцінку попиту і пропозиції; аналіз конкурентного середовища

тощо. Особливістю ринку молока і молокопродуктів є те, що виробники не можуть мобільно реагувати на зміну ринкової кон'юнктури. Так, при підвищенні цін на молочну продукцію не відбувається миттєве зростання пропозиції, оскільки потрібен певний час, щоб збільшити поголів'я худоби та її продуктивність. При зниженні цін на молочну продукцію товаровиробники змушені досить тривалий час виробляти той же обсяг продукції.

Ринок молока і молокопродуктів має специфічні особливості, пов'язані з властивістю продукції. Це – широкий асортимент продукції (різні види цільномолочної і кисломолочної продукції, сири, сметана, масло); універсальний характер використання (молочна сировина, молочні продукти первинної переробки, молочні продукти глибокої переробки); малотранспортабельність і непридатність для тривалого зберігання багатьох видів продукції; сезонні коливання надходження сировини, що впливають на нерівномірність завантаження виробничих потужностей молокопереробних заводів, зниження продуктивності праці, додаткові витрати на зберігання запасів сировини та готової продукції; наявність відходів при переробці молока, що потребує комплексної його переробки. Специфіка ринку молока і молокопродуктів пов'язана також з великою часткою ринкових агентів на первинному ринку (сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства, особисті господарства населення), необхідністю забезпечення стабільного ринку збуту для товаровиробників протягом всього року та гарантованого надходження сировини на переробні підприємства і безперервного забезпечення населення молочними продуктами щоденного попиту.

Отже, основними категоріями, що характеризують ринок молока та молокопродуктів, є попит і пропозиція, які реалізуються у процесі купівлі-продажу молока та молочних продуктів через оптову та роздрібну торгівлю. Попит на молочному ринку формується під впливом демографічних, економічних, вартісних чинників, тобто він залежить від кількості населення, розподілу його доходів, якості і вартості товарів, товарного асортименту, реклами. Пропозиція залежить від природних (клімат, родючість ґрунтів, рельєф), організаційно-економічних (розвиток інфраструктури ринку,

форми організації виробництва, грошова та кредитно-податкова політика держави, взаємовідносини сільськогосподарських товаровиробників та переробних підприємств) і технологічних (догляд за тваринами, їх повноцінна годівля, технологія зберігання та переробки молочної сировини) чинників.

На стан ринку молока і молочної продукції впливають: зміна економічної ситуації в країні, добробут населення, недостатність державного регулювання виробництва і реалізації, нові засоби державної підтримки, низька якість сировини і допоміжних матеріалів (рис. 1.1).

Аналізуючи стан молокопереробної промисловості на Львівщині, слід зазначити, що на тлі України Львівська молокопереробна промисловість виглядає доволі пристойно. Найбільш потужними молокопереробними підприємствами нині в області є ЗАТ „Галичина”, Львівський молочний комбінат, Самбірський молокозавод, Рава-Руський маслозавод та Жидачівський сирзавод. Також до них, певним чином, можна віднести і Бродівський завод сухого знежиреного молока. Працює також низка невеликих підприємств, зокрема заводи в Сокалі, Ременові, Миколаєві, Рудках тощо.

Однак, на Львівщині достатньо недіючих підприємств, хоча деякі з них відновлюють роботу, як, наприклад, Дрогобицький молокозавод.

Обсяги виробництва підприємства становлять близько 12-15 млн. грн. в рік. Продукцію реалізовує у Львівській, Київській, Харківській, Донецькій областях, а також експортує.

Загалом, Львівська область має досить сприятливі природно-кліматичні умови для розвитку молочного тваринництва. У структурі сільськогосподарських земель природні кормові угіддя займають біля 30%, або це 6% угідь України [5.с 52]. Цим зумовлюється, значною мірою, пріоритетність виробництва молока в розвитку тваринництва. Необхідно відзначити, що за обсягами виробництва молока Львівщина з-поміж регіонів країни протягом багатьох літ займає одне із провідних місць (рис. 1.2).

Упродовж останніх (2000-2006) років найбільше валового виробництва молока усіма категоріями господарств області вироблено за 2002 рік (1061,5 тис.т), а у наступні роки

спостерігається щорічне їх зменшення до 892,3 тис.т у 2006 році.

Загальні тенденції, які склалися в області з виробництва молока засвідчують, що основними виробниками області є господарства населення. При зменшенні рівня виробництва молока у господарствах населення відносно 2000 року на 10,7% зростає їх частка в загальному виробництві з 93,6% у 2000 році до 96,8% 2006 р. У сільськогосподарських підприємствах відслідковується динамічне скорочення валового виробництва молока упродовж 2000-2006 років у 2,3 рази та зменшення їх частки в загальному виробництві на половину [5.с. 54].

Тенденція до зменшення обсягів виробництва молока відносно 2005 року спостерігається у господарствах усіх категорій всіх районів області від 8,6% у Городоцькому районі до 1,6% у Перемишлянському районі.

Основна причина зменшення обсягів виробництва молока в області – скорочення поголів'я корів молочного стада (рис. 1.3). Невдячною справою нині для господарств населення та інших суб'єктів господарювання стало вирощування поголів'я корів. Олігополістичні тенденції, які панують серед підприємств молокопереробної галузі (закупівля молока практично за безцінь), змушують господарства області вирізати тварин, оскільки утримування їх з кожним роком стає вкрай збитковим.

Якщо у 2000 році в усіх категоріях господарств налічувалось 336,9 тис. корів, у 2001 році – 337,9 тис., то у 2006 році їх залишилось 215,1 тис. голів – це найнижча кількість поголів'я корів в області з 1941 року (529,7 тис. голів) За період з 2000 року зменшилась чисельність корів у господарських структурах області на 121,8 тис. голів, або на 36,2%.

Не дивлячись на таку ж загальнодержавну ситуацію із поголів'ям корів, Львівщині все ще вдавалось утримувати лідерську позицію в Україні до 2005 року. За період 2000-2005 років частка чисельності корів області до загальноукраїнського показника була найвищою і досягала 6,8-6,3%. І тільки у 2006 році з даного показника область поступилась Вінницькій області.

Існуючі схеми управління регіоном, на даний час, практично, нездатні виконувати функції управління у такій специфічній галузі ринкової економіки, як інноваційна діяльність, з причин сильних авторитарно-командних тенденцій у структурах державної влади.

Тому, організації інноваційного процесу повинно передувати управлінське нововведення у вигляді принципово нової конфігурації органів управління цим процесом. Нова система повинна іманентно впестись у існуючі схеми здійснення державної політики у регіоні, принести до них нові демократичні методи управління та створити передумови функціонування структур державного управління у післятрансформаційний період розвитку української ринкової економіки.

З цією метою потрібно створити цілісний регіональний інноваційний мегакомплекс (РІМК), який став би науково-дослідним полігоном та демонстраційним проектом для удосконалення та розповсюдження методів управління як інноваційною, так і іншими сферами соціально-економічного життя регіону [6. с. 74].

В умовах формування інноваційної діяльності та низького рівня детермінації взаємовідносин держави і ринкових структур допустимим повинно бути застосування ситуаційного підходу, який є достатньо гнучким та забезпечує максимальне пристосування структури до змін зовнішнього середовища. Разом з тим, цей підхід потребує жорстких професійних та особистих вимог до керівництва, особливо вищих ланок. Для успішного функціонування організації на принципах ситуаційного підходу, в першу чергу, необхідна висока інформаційна культура, нехарактерна для сьогодишньої України. Інший негативний чинник – схильність більшості управлінців до надмірної формалізації принципів і методів управління, що спричиняє неготовність до прийняття неформальних, творчих рішень.

Тому, як альтернатива ситуаційному, розглядається системний підхід, який у меншій мірі потребує високих особистих якостей управлінського персоналу, а в силу духу техногенності є більш прийнятним для більшості управлінців. Крім того, цей метод дозволяє окремим елементам системи здійснювати саморегуляцію.

В той же час, ситуаційний підхід є виправданим при

здійсненні процесів реорганізації розвинутих структур, забезпечених високопрофесійним управлінським персоналом та розвинутими інформаційно-аналітичними системами [7].

Використання жодного з методів та підходів жорстко не обмежується, так як вибір диктується цілями та завданнями структури та загальною соціально-економічною ситуацією.

Бібліографія

1. **“Про інноваційну діяльність”** Закон України від 04.06.2002р. № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002.– №36. – С. 266.
2. Белінська Н.С. **Пошук можливостей фінансування інноваційної діяльності молокоперобного підприємства.** – Вінниця УНІВЕРСУМ-Вінниця – 2005 р. - № 5. – С. 45-57.
3. Землянкін А.І., Лях І.І. **Науково-правові основи регулювання інноваційної діяльності в Україні** // Регіональна економіка. – 2003. – № 4. – С. 28-36.
4. Мартиненко В.Я., Федішин Б.П. **Інноваційний розвиток промислових підприємств в сучасних умовах** // Регіональна економіка. – 2003. – № 3. – С. 174-178.
5. Пащука М.Т. **Мале підприємництво та інновації як чинник зростання економіки** // Економіст. – 2004. – № 1. – С. 50-55.
6. Юринець З.В. **Формування стратегії розвитку тваринництва в умовах невизначених ринкових відносин** / Управління розвитком. Збірник наукових статей / За ред. Пономаренко В.С. – Харків: ХНЕУ, 2005. – С. 73-77.
7. Б. Максимів **Ефективність інноваційної діяльності в Україні** // Вісник ЛНУ № 37, 2007 р. – С. 52-56.

Рецензент: д. е. н., професор Гринчуцький В.І.